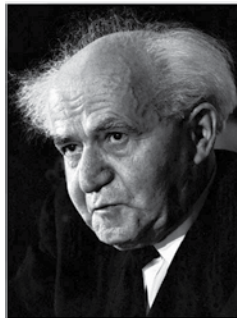

העצמות

**יחידת לימוד לקראת
יום בן גוריון במערכת החינוך**

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה לתרבות ישראל ומורשתו

ירושלים, תשע"א - 2010

[illegible]

Maggie
 John
 Mary
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

מרכזת המטה לתרבות ישראל ומורשתו: ציפי קוריצקי

ריכוז תוכן ועיבוד דידקטי: יעל גרוס – רוזן

יעוץ מדעי: המכון למורשת בן גוריון

עריכה לשונית: ליאורה הרציג

תפיסה חזותית ויעוץ גרפי: רפי כהן

עיצוב: סטודיו איילון הדפסה: דפוס איילון ירושלים

הוצאה לאור: משרד החינוך, גף פרסומים

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

ירושלים, תשע"א – 2010

דברי פתיחה

בשנת תשל"ז 1976 חוקקה הכנסת את חוק דוד בן גוריון "לזכרו ולפעלו של דוד בן גוריון ולהנחלת מורשתו לדורות".
יום הזכרון הממלכתי נקבע לתאריך ו' כסלו, יום פטירתו של ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, מנהיג וסולל דרך.

לפניכם " **מגילת העצמאות שלי** ": ערכת לימוד שהפיק המטה לתרבות ישראל. מטרת הערכה להפגיש את התלמידים עם יסודותיה של מגילת העצמאות, עם סיפור ההכרזה ועם דמותו של דוד בן-גוריון שהיה ממובילי המהלך.

הפעילויות הלימודיות מאפשרות ללומדים לחוש את העוצמה המחשמלת של ההכרזה שנישאה מעל גלי האתר מפיו של דוד בן גוריון וקראה לעיצוב אומה ריבונית לאחר אלפיים שנות גלות. ללמוד את תכניה המהווים, עד היום, אבני דרך להתוויית יעדיה האידיאולוגים של מדינת ישראל, כמדינה יהודית ודמוקרטית ולהכיר את בן גוריון כמי שנענה לאתגר ולחזון באומר ובמעש.

הנושאים המודגשים בערכת הלימוד הם אחריות אישית, מחויבות לאומית וסולידאריות חברתית כמו גם ערכים אוניברסליים של צדק, שוויון ושאיפה לשלום. תכנים אלה נבחרו בהתאמה לתוכנית הלימודים של המקצוע החדש " תרבות ישראל ומורשתו".
הלימוד מזמין תלמידים בגיל מצוות לעסוק בשאלות של ריבונות והאחריות הכרוכה בה תוך הדגשה ש "האירועים לא היו מתרחשים ללא קבוצת אנשים שנענו לאתגר והיו מוכנים לקחת על עצמם את האחריות מתוך מחויבות לרעיון ולחזון".

בסיום תהליך הלמידה התלמידים מוזמנים לכתוב מגילת עצמאות אישית ו/ כיתתית, במטרה לאפשר התמודדות אישית ורלבנטית עם סוגיות אלה. החוברת עשירה במקורות מגוונים: זיכרונות, עדויות, טקסטים ויזואליים, מדרשים, שירים ועוד. כמו גם הצעות לפעילות ושאלות מנחות. בשם צוות המטה לתרבות ישראל אני מאחלת לכם למידה מהנה ופורייה.

עקס ההכרזה

הכרזת העצמאות:

לא ייאמן, אבל עובדה: החשוב והמכריע בטקסים שנערכו אי-פעם בישראל – הטקס ההיסטורי של הכרזת המדינה במוזאון תל אביב – לא נמשך אלא שלושים ושתיים דקות; כלל נאום קצר אחד בלבד; התנהל תוך סדר מופתי וכובד אחר כך על ידי משתתפיו במיטב המחמאות – החל ב"גדול ורב רושם" וכלה ב"חד-פעמי, מרגש עד עמקי הנפש".

הטקס הוכן בזמן קצר להדהים, אגב הפעלת כל כישרון האלתור; הוחזק בסוד כמוס, אך קדמה לו הדלפה רבתי...

שבע עשרה דקות לאחר פתיחת הטקס במוזאון תל אביב, סיים "הזקן" (כינוי לבן גוריון) לקרוא את הכרזת העצמאות, הניח את דפי הנייר על השולחן, היישיר מבטו אל האולם ואמר: "נקבל את מגילת היסוד למדינת היהודים בעמידה". מיד קם כל הקהל על רגליו – למרבה הפלא בלי רעש של כיסאות מוזזים – ודמם שני רגעים. אז מסר בן גוריון את רשות הדיבור לרב יהודה לייב פישמן (מימון), שבירך "בקול חנוק מדמעות" את ברכת "שהחיינו" המסורתית. כל הקהל – שמאל וימין, דתיים וחילונים, צעירים ומבוגרים, שומרי מצוות ואפיקורסים – ענו אחריו "אמן" קולקטיבי רם

(פנחס יורמן, "23 דקות ראשונות", בתוך: ההכרזה על הקמת המדינה, עמ' 9, 81).

ברכת שהחיינו במעמד הכרזת העצמאות

- אלו תיאורים בכתב או סממנים בתמונה מצביעים על חגיגות וטקסיות למרות הצניעות?
- איזו הרגשה מעוררת הידיעה שהטקס שבו "נוסדה" מדינת ישראל היה כה צנוע וקצר?

ביומנו מתאר בן גוריון את מצב רוחו בעת ההכרזה כ"אבל בין חוגגים", ולמחרת, בשידור רדיו חגיגי, הוא אומר:

יגענו למה שהלחנו בלמדנו על שכמם של דוהר שקדמו לנו, והשלחנו אל אשר השלחנו באשר קבאנו ושמרנו על מורשת יקרה, מורשת אומה קטנה, רכה-סבא ונסיונות, אבל גדולה ונצחית ברוחה, חזונה, אמונה וסגולה נפשית... לא נשאר אנו נפשינו שלם אחרי הכרה רשמית גיפה דרכינו סוגה בשושנים. דרך קוצים אפנינו, ופיא לא קצרה ולא קלה

(ע' גוטמן, ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, עמ' 40)

- מדוע, לדעתכם, בן גוריון אבל?
- בהכרזה, פונה בן גוריון אל העם שנמצא בחלקו בחזית מלחמת השחרור וחלקו חוגג את הכרזת המדינה. האם הוא מעודד או מצער את מאזיניו?

דוד בן גוריון מכריז על הקמת המדינה ישראל

עיון במגילת העצמות -

ארץ ישראל:

בארץ ישראל קס העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצח.

- אלו נכסי תרבות לאומיים אתם מכירים? איזה מהם מזכיר בן-גוריון?

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפלה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

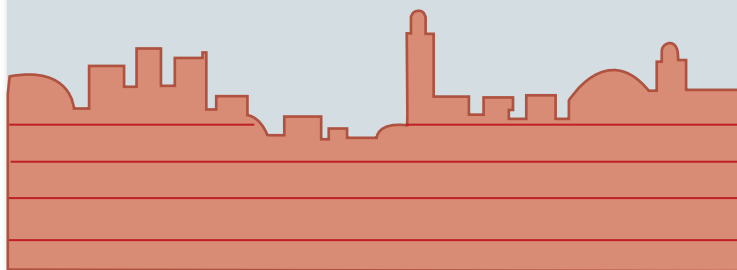
מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה, ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

- חשבו על חג או אירוע משפחתי שבו ממשיכים לבטא כיסופים לארץ.
- מדוע ממשיכים לבטא כיסופים גם לאחר קום המדינה?

לשנה הבאה בירושלים הבנויה

מקטע משער טיטוס - שבויים הנושאים את כלי המקדש, (חורבן בית המקדש השני).

פה בארץ חמדת אבות

מוריס רוזנפלד/ הרמן צבי ארליך

נוסח עברי : ישראל דושמן

פה בארץ חמדת אבות
תתגשמה כל התקוות,
פה נחיה ופה נצור,
חיי זמר חיי דרור,
פה תהא השכינה שוכה,
פה תפנח גם שפת התורה.

נירו ניר, ניר, ניר,
נשירו נשיר, נשיר, נשיר,
גילו גיל, גיל, גיל,
נבר הנצו נצנים.

נירו ניר, ניר, ניר,
נשירו נשיר, נשיר, נשיר,
גילו גיל, גיל, גיל,
עוד יבואו ירעונים.

• "פה בארץ חמדת אבות". מה מאפיין ארץ
זו? מה רומז בשיר שכוונה ישראל?

• אלו תקוות יתגשמו בארץ? האם השיר
וההכרזה מצביעים על אותן שאיפות?

שואה ותקומה:

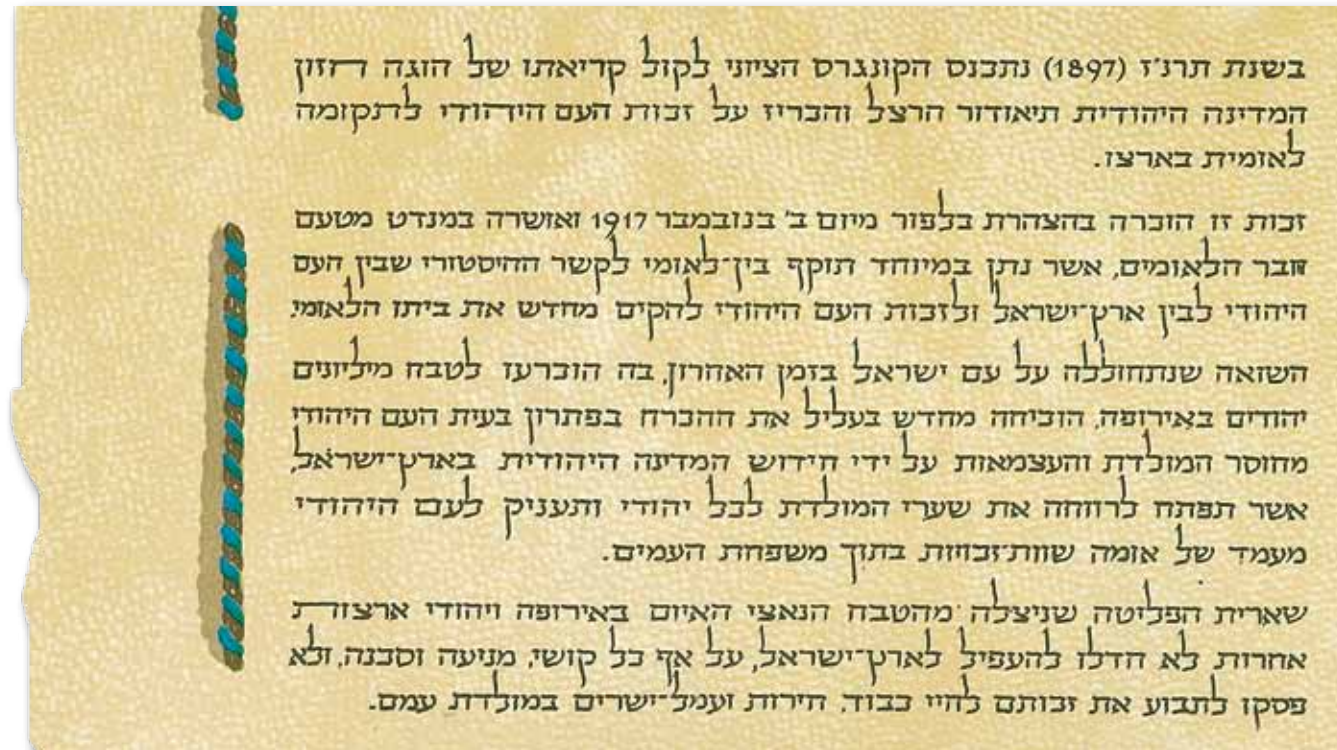
בחשאי

יצחק שנהר/שלום פוסטולסקי

בְּחֶשְׁאֵי סְפִינָה גּוֹשְׁשֶׁת,
לִיל שְׁחֹר, הַיָּם זָעַף
הוּי, שְׂמָעִי, אֲדַמַּת מוֹרְשֶׁת,
שָׁב אֵלַיךְ בֶּן עֵינִי!

בְּחֶשְׁאֵי סְפִינָה גּוֹשְׁשֶׁת,
בְּתַקְוָה שֶׁם לֵב הוֹלֵם.
הוּי, שְׂמָעִי, אֲדַמַּת מוֹרְשֶׁת,
שָׁב אֵלַיךְ, בֶּן חוֹלֵם!

בְּחֶשְׁאֵי עוֹלָיִם אֲחִי
עַל אֲדַמַּת מוֹרְשֶׁת
וּבְאַזְנָם הִיא סוֹד לּוֹחֶשֶׁת:
לֹה לְחַי! לֹה לְחַי!

- בדקו במילון את הגדרת המושג "העפלה". אלו מאפיינים של העפלה מופיעים בשיר?
- היכן נמצא הדובר בשיר – על הספינה או על החוף? נמקו את תשובתכם.
- כיצד מכונים העולים? כיצד הם יתקבלו על ידי הוותיקים בארץ להערכתכם?

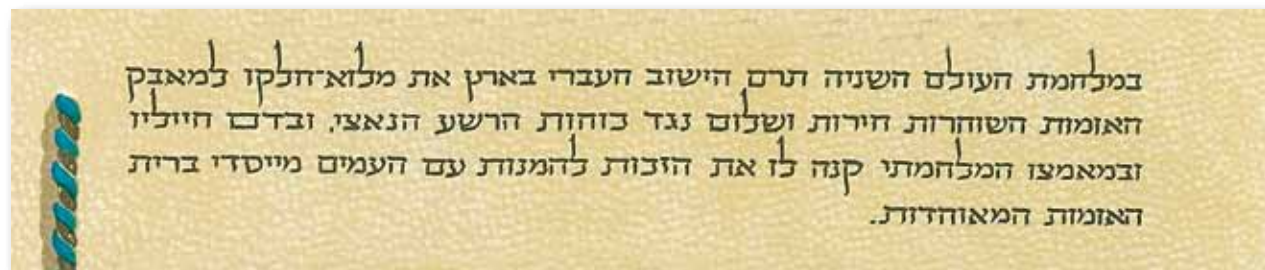

- באלו כינויים שונים מתוארת מדינת ישראל בפסקה זו? אלו רגשות שונים מבטא כל כינוי?
- בספר במדבר מתוארים מסעות בני ישראל בדרך לארץ. בסוף הספר דנים הפרשנים בשאלה: למה הוזכרו המסעות הללו?

חנה סנש (1921–1944), משוררת ולוחמת יהודייה. נכללה בקבוצת צנחני היישוב במלחמת העולם השנייה. במהלך המבצע נתפסה והוצאה להורג. סיפור חייה ומותה הפך לסמל גבורה בהיסטוריה של התנועה הציונית.

- הכרזת העצמאות מתרחשת סמוך מאוד לסוף מלחמת העולם השנייה והשואה. מהו המסר של בן גוריון לניצולי השואה שעלו ארצה?

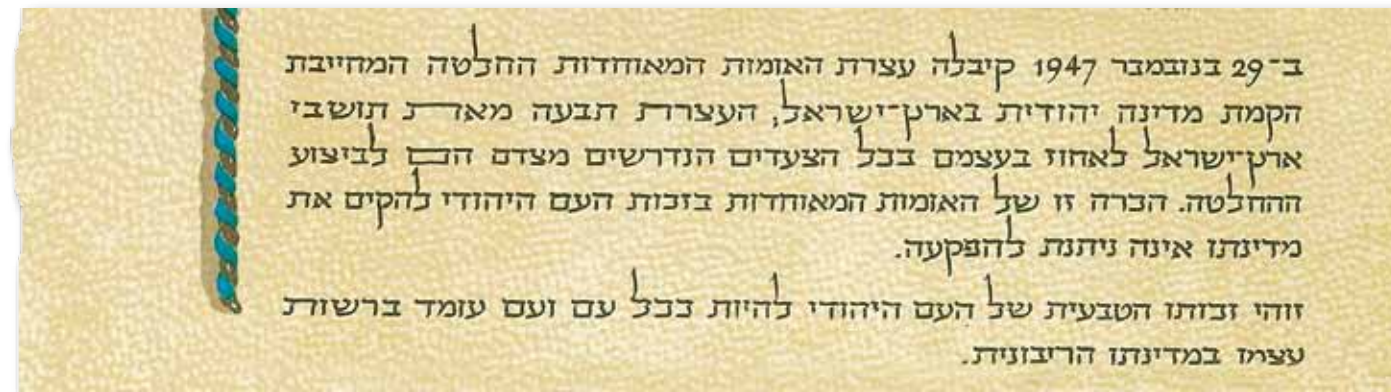
ועונים: ... רבי תנחומא דרש:

משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך.

- איזו תשובה נותן המדרש על הצורך לתאר מחדש את העבר כשעומדים בפני שינוי עתידי?
- מדוע, לדעתכם, בחרו מנסחי המגילה לתאר את ההיסטוריה היהודית כחלק מהכרזת העצמאות?

הכרה בין-לאומית:

"אחרי חצא, אקראג סוף הפצבחה, הגלורג... כל הפמון פלדו הפה כמו הפאבן שם בדומיג, אילופ מפחידה... כאילו מגל כולם פלמידה. לא דיבור לא שילול לא מדבר נל. יגש לא זמזם שם. רק קולו פלמוק, המחוספס של פקריין פאמריקאי בקל מן פדיו שלפולל במולא חלצמג ארטיט אל אוויר פילופ, או אוויר פיה זה קולו של אוסוולדו *נניף מברזיל, נליא פלצרג. בזה אחר זה קרא בשמאגין של פמדינול פאחרנול ברשימה, חל-פי פאלף-ביג פאנללי, ומיד חזר ופרליס אל גלך פמיקרופון שלו אל גלובל נציליפן. יוניטד קינגדום: אבסטינס. יוניון אוף סובייט סוליאליסט ריפבליקס: יס. יוניטד סטייטס: יס. אולגאלי: כן. אנצאלופ: כן. גימן: נלד. ילסלביה: נמלגל

הצהרת בלפור הייתה הודעה רשמית במכתב קצר ששלח שר החוץ הבריטי, ארתור ג'יימס בלפור, ללורד ליונל רוטשילד, מהמנהיגים הבולטים של ציון בריטניה, ב"ז במרחשוון תרע"ח (7.11.1917), ונאמר בו כי "ממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל".

מעמד הר סיני במדרש

"אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, ציפור לא צייץ, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים [מלאכים] לא עפו, שרפים [מלאכים] לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו. אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול: אנוכי ה' אלוקיך"

(שמות רבה, כ"ט).

בכך פלגלך פקול בבג אחת, ופגאלם דומיג חלומל אחרים ירדה ופקפלא אל כל פחילין, דממה מבלגלג אסוניג. דממה פמוני אדם חלוצי נלימה שכמול לא שמלגל אלף פלם בימי חיי, לא לפני פילופ פולא ולא אחריו. חד שלם פקול פלם, פלד קלד קלצ אל פלליד אל פלליד דרך פדיו ולסכמ במין יבולג מחוספס אל פלג חילצוג: שלוליש ושלוליש בלד. שלוליש חלר נלד. חלרה נמנליס ומדינה אחת נלדגל מן פלצבחה. פלצלה מגקבלג אבכ נבלל קולו בשללה שבקלה מגלך פדיו, גלגל וכללה מן פילליס פמלגלליס מחדול פאלום... וכלבור חד שגייס-שלוליש שלוליש גלגמה, של שפליג מפולקל כמו צמאלג ושל חיליג קוללל ארלחה, פלגלג בבג אחת גל פרחל פנידח שלול.

אבא של אורי כלשטטנא שם, בלי פללרים גללה פנולמברד 1941, אני רכוב חל כגפיו, בין מלגלי פולקדים ופלוללים. לא כמבקש ממני אמר אי זאל אלל כילדל וקבלל אל ידילגלי במסמולג אמר אבי, גלג רק גסכל פילם פילם בן, בשלל חיליג גסכל בבקלה בל זה, כי אל פילופ פלה, ילד, גלג כבר לא גלכח חד אחרון ימיו חל פילופ פלה גלג חד גספר אילדים ולנכדים ולנינים חד פרהפ אחרי שלנחל כבר לא נפיה פה"

ואפוא בוקר, בשלח שבח אלאם לא מאר היה איד לא אפוא ישן מואן במיטא, אואי בשאש, אא בארבל, נכנסג בבלדי אא מאחא לשמיכה שוי. אפוא כלבאר זמן
הרימה ידו של אבא אר שמיכה בחושך, לא כדי אכלאם קלי שאני שוכה אבאש בבלדי-וא במיטה אלא כדי אבאא אאי ולשכה אידי...

אחר כך סיפר אי באלש... מה קשו או ואלאחי דויד נקרי-רחוב באדסה ומה קשו או נקרי גויים בלימנסיה הפולניא בווארנה, אלא הנקרא השלמה, ואלמחר, כלשליח
אבוי, סבא אלכסנדר, אביה הספר אבאל אלאבאנו, לא החזירו הבריונים אר מכנסיים הקראים, אלא הגפאו אנלד קינוו הלאאל לא קלא אבוי, קלא סבא, אפואו
אאא בכאח קלא פארקפאל אפלא לא מלאיו אר מכנסיו באמצח ביג-הספר, אפואקרא צחא וניבא פה, שפואדים פא כאלם כך אכר, אפוארי, מצד, ראא ושאקא, אא אואי
צחא לא פא.

אקדיין בקאן של חושך אקדיין ידו גאלה בשלחאוי וכי לא היה רליא אלא, אמר אי אבוי גאח שמיכה אפוא בוקר יואאי לא קלא יציקא לא פלא בריונים ברחוב אא
בביה הספר. ואלוי פא יציקא קר דאקא מפני שאמה קצב דאמה אי. אבא מלאשיו, מלאח שגפיה ארא מדינה, מלאשיו אלאם לא יציקא קר בריונים רק מפני שאמה יואי
מפני שפואדים פא כך אכר. זא - לא. אלאם לא. מפואיה זא פדבר זא נלאר כאן. נלאר אלאידי."

ולאחא אר ידי פאנאמא אלאח פניו, מלאט אלאח מן פאחא שאל, פלאבא, אפאאא במאקא פאשקפיים פלאש אלאחאוי דאחא. אלא פלא אחר בחיי, לא אפני אאא
פואא ואל אחריו, אלא לא במאח אמי, אני לא ראיי אר אבוי באכה. אלאח לא באאא אלא לא ראיי: היה חושך באחד. רק יד שאלא שוי ראגפי"

(סיפור על אהבה וחושך, עמוס עוז, עמ' 402).

- עמוס עוז מתאר את ערב החלטת החלוקה באופן דומה למעמד הר סיני (התייחסו למדרש בעמוד הקודם). מדוע?
- חזרו למקורות על ערב הכרזת העצמאות בעמודי הפתיחה. מדוע, לדעתכם, לא נוצרה אווירה דומה באותו ערב?
- כיצד הכרזת העצמאות משפיעה על הבן ואביו? לאיזו עצמאות זוכה כל אחד מהם באותו ערב?
- במה דומים דבריו של האב להסבר של בן-גוריון על הקשר בין השואה להקמת המדינה? (ע"מ 8-9)
- במה שונים דבריהם? מי מהם צודק, לדעתכם?

תמונה של ההמונים הרוקדים קבלת העצמאות

לפיכך נתבססנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטות עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל.

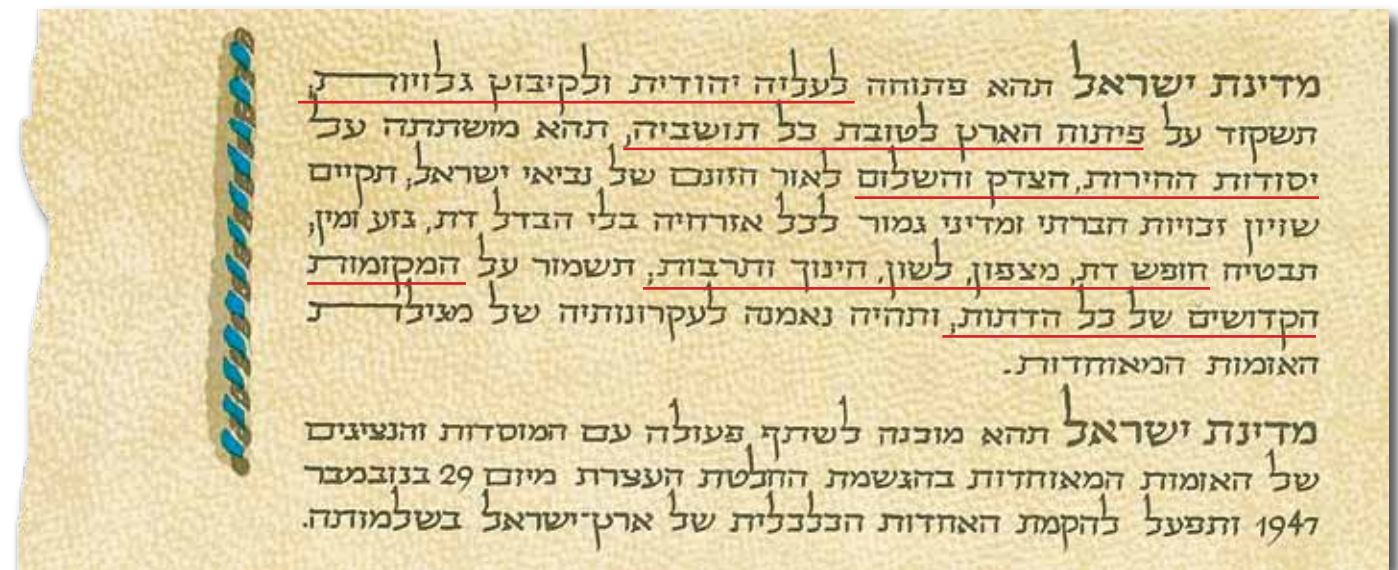
אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתקבע על ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ' באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם ישראל.

- במסמכים רבים הפיסקה הזו מכונה "ההכרזה בתוך המגילה". חשבו מדוע. הציעו כותרת אחרת לפסקה זו. נמקו הצעתכם.

באדיבות גנזך המדינה

ישיבת ממשלה בראשות ראש הממשלה דוד בן גוריון

אח יא ראב

מילים: חיים חפר, לחן: נורית הירש

מה אני עושה פה לא יודע
מה זה פה בכלל, אני שואל
מכל הצדדים אני שומע
סאלח, פה זה ארץ ישראל
פה זה ארץ ישראל, יא סאלח
פה היה דוד המלך חי
פה אתה תחיה גם כן אינשאללה
בארץ ציון כדבר אדוני

איך עזבנו שמה את הבית
את הכל שמנו במזוודה
איך דיברו אלינו שמן זית
אם תרצו אז אין זו אגדה
באנו כמו ביציאת מצרים
הילדים, המזוודה, אשתי
מן הבוקר עד הצהריים
עברנו גם את ים הדי די טי

לקחו אותי באוניה,
לקחו אותי, לקחו אותי לכאן.
נתנו מיטה ופתילייה,
שמיכה קרועה וגם שולחן.
לקחו אותי חבובתי
נתנו לי בית שכולו מפח.
לקחו אותי לקחו אותי
מתי כבר גם אני אקח

איך ראינו פעמי משיח
איך שמענו את קול השופר
איך אמרנו אלוהים משגיח
לא יהא חסר פה שום דבר
במקום המשיח אני באתי
ועכשיו אין מי שיעזור
אין משיח, רק סלאח שבתי
את הגב נותן כמו חמור

אח יא ראב, יא ראב...

אח יא ראב, יא ראב...

אח יא ראב, יא ראב
אח יא וול, יא וול

איפה, איפה, איפה ארץ ישראל

- סדרו את הערכים המופיעים
בפסקה זו על פי סדר חשיבות
עולה. האם תפיסתו של
בן-גוריון מבטאת את סדר
העדיפויות שלכם?
נמקו את עמדתכם ונסו
לשער את הנימוק של
בן-גוריון.

- השיר מתאר את חוויותיו של סאלח שבתי, שעלה לארץ מצפון אפריקה.
דמיינו שאתם עיתונאי שמראיין את העולה החדש על חוויית העלייה והקליטה שלו.
כתבו את הראיון בו תנסו להסביר מדוע הוא עלה לארץ ומה מצבו כעת? מה תציעו לו לעשות
כדי לשפר את מצבו?

חוק-יסוד כבוד האדם וחירותו

- לפניהם נוסח חוק מאתר הכנסת. אלו עקרונות ממגילת העצמאות באים לידי ביטוי בחוק זה?
- על מי נועד החוק להגן? מפני מי? שיערו מדוע חוק זה נקרא חוק-יסוד.

1. עקרונות יסוד

זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין, והן יכולו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל.

1א. מטרה

חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על כבוד האדם וחירותו, כדי לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

2. שמירה על החיים, הגוף והכבוד

אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם.

3. שמירה על הקניין

אין פוגעים בקניינו של אדם.

4. הגנה על החיים, הגוף והכבוד

כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

5. חירות אישית

אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת.

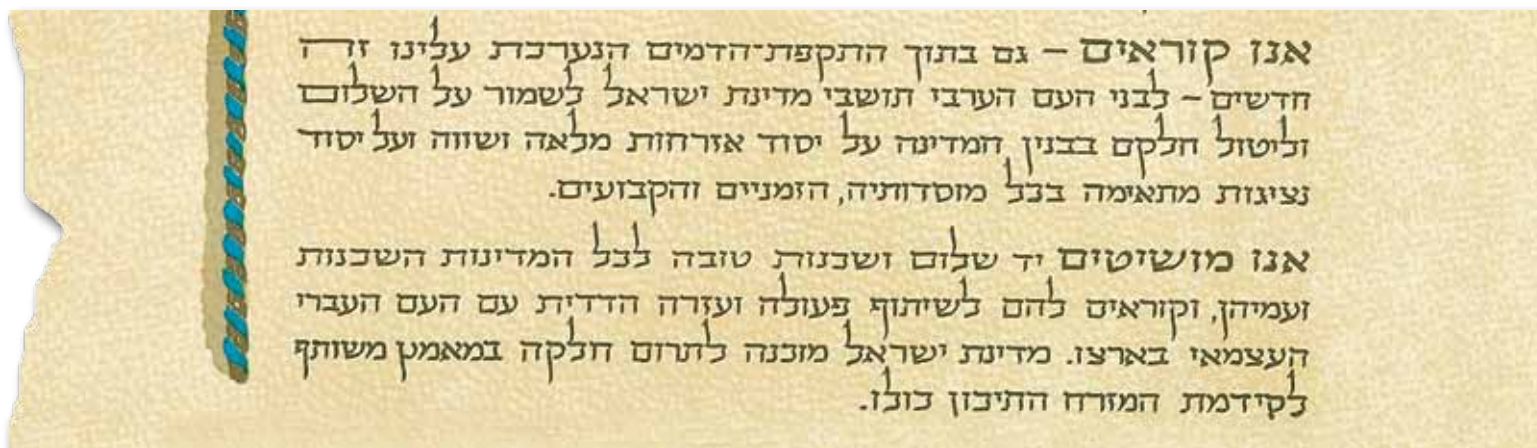
לפניהם נאום מקראי בו מכריז משה רבינו כי בני ישראל הפכו לעם:

"וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הָלֹאִים אֶל כָּל-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּח וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם לַה' אֶ-לֶהֵיךָ. וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' אֶ-לֶהֵיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת-מִצְוֹתָיו וְאֶת-חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי... מְצַוְךָ הַיּוֹם

(דברים כז, ט').

- אל מי פונה משה בקריאתו? אילו פעלים חוזרים על עצמם בפנייתו לעם ומדוע?
- מהי הדרישה הראשונה של משה מן העם שנוסד?
- במה דומה הכרזת העצמאות להכרזתו של משה? מהם התנאים לקיום מדינה עצמאית על פי שתי ההכרזות הללו? מה הכרזת העצמאות מוסיפה על הפסוקים מספר דברים?

"...ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום..." (תהילים כ"ט, י"א).

"...סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורחמים..." (תהילים ל"ד, ט"ו).

"...למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך..." (תהילים קכ"ב, ח').

"...עת מלחמה ועת שלום..." (קוהלת ג', ח').

"...וישבתם לבטח בארצכם, ונתתי שלום בארץ..." (ויקרא כ"ו, ח' ו').

"...ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום..." (במדבר ו', כ"ו).

"...ואמרתם כה לחי ואתה שלום ובינתך שלום וכל אשר לך שלום..." (שמואל א' כ"ה, ו').

"...ונכתתו חרבותם לאתים וחייתותיהם למזמרות לא ישא

גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה..." (ישעיהו ב', ד').

- במה שונים הפסוקים המודגשים מן האחרים?
- על פי הפסוקים, אלו פעולות נדרש האדם לעשות כדי להשיג שלום? מי אחראי להבאת השלום על פי פסוקים אלה?
- בחרו אחד מן הפסוקים ככותרת לפסקה שלפניכם. נמקו בחירתכם
- האם בימינו אנחנו מקיימים את ההבטחה? מצאו שמות יישובים/רחובות/מוסדות באזור מגורכם, שיש בהם אזכור לשלום. מה ניתן ללמוד על חשיבות הנושא מן הממצאים שהבאתם?
- מצאו כתבה בעיתון יומי שמתייחסת לאחד הערכים המופיעים בהכרזה. האם מדינת ישראל מקיימת את ההבטחה שנתן בן גוריון?
- כתבו מכתב לבן-גוריון שבו אתם מסבירים לו את מצב המדינה שהוא הקים. נסו להציע הצעות לשיפור המצב.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב
הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת
שאיפת הדורות לצאות ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו
לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית
על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת
ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948.

לסיכום:

הגדרת **עצמאות** במילון: משליטה על ידי אחרים, עמידה ברשות עצמו, חירות חופש.

דוד בן גוריון בפתח צריף המגורים שלו בשדה בוקר

אונית מעפילים מאירופה מגיעה לארץ ישראל

- סמנו ליד כל קטע ממגילת העצמאות (בעמודים הקודמים) את ההגדרה המתאימה ביותר מבין ההגדרות למושג "עצמאות".
- סמנו בגוף ההכרזה את המקום שמבטא לדעתכם את היציאה לעצמאות של המדינה ומצאו מקבילה מחייכם, (ארוע בו חשתם שיצאתם לעצמאות).
- אָסְפוּ עדויות מיום הכרזת המדינה. על סמך עדויות אלה, הוציאו עיתון כיתתי על אותה יממה.
- איזו מחויבות ואחריות מטילה מגילת העצמאות על כל אדם בוגר במדינה? איזו אחריות כבר לקחתם על עצמכם, או אתם יכולים לקחת על עצמכם?
- כתבו מגילת עצמאות אישית עפ"י המבנה של מגילת העצמאות
- הגדירו ככיתה את מגילת העצמאות הכיתתית שלכם.

מגילת העצמאות הכיתתית

תיאור העבר: איפה, מתי ואיך הפכתם לכיתה?

מה היו הקשיים והאתגרים שהוצבו בפניכם על ידי אחרים ומתוך הכיתה? מה היו המשברים והשיאים?

מה כל אחד מוכן לתרום לכיתה? על מה מוכנים לוותר? מה היעדים המשותפים?

לפיכך: מה אתם לוקחים על עצמכם ככיתה עצמאית וכמחויבות לבית הספר ולקהילה?

חתימות

מגילת העצמאות שלי

נקודת ההתחלה: (הגדירו את המקום והזמן שבו אתם מציינים את נקודת ההתחלה). מאיזו נקודה בחייכם/בזמן המשפחתי/לאומי תתחילו את המגילה שלכם?

קשיים ואתגרים: (מעברי דירה, פרדות, בריאות לקויה, אכזבות בלימודים... כל אירוע שלא אפשר לכם להמשיך קדימה בקלות אך התמודדתם איתו).

נקודת מפנה: (מתי היה הרגע שבו הרגשתם שינוי משמעותי אצלכם או בסביבה? איך הוא קרה? מי היה מעורב והכיר בשינוי? כיצד נהגתם אחר כך?).

התבגרות ועצמאות: במה מתבטאת הבגרות, האחריות והמחויבות שלכם?

לפיכך... מסקנות וכוונות לעתיד: לעצמכם ולסביבה.

דוד בן-גוריון (1886-1973)

משימת פתיחה

”יבסאפא שו דבר אל יסאל פאדע מופשט חייו - אלא יכיר בכך שפא-פא פנאל. פאפ אומר: פחייס פס פלאאליס כל אדעס אדעס; ואין פא יכלו אגלסאפא אחייס אלא על ידי מן דין וחשבון על חייו. אין גלסאפא אחייס אלא בקבאל אחיאל”

(ויקטור פרנקל, האדם מחפש משמעות)

מגילת העצמאות והכרזת העצמאות היו שיאו של מהלך היסטורי של עם. האירועים לא היו מתרחשים ללא קבוצת אנשים שנענו לאתגר והיו מוכנים לקחת על עצמם את האחריות מתוך מחויבות לרעיון ולחזון.

- לפניכם רשימת כל החותמים על מגילת העצמאות. בחרו אחד מהם, כתבו תקציר של תולדות חייו והסבירו מדוע, לדעתכם, הוא נבחר לחתום על המגילה. האם הבחירה בו נראית לכם הולמת?

דניאל אוסטר, מרדכי בנטוב, יצחק בן-צבי, אליהו ברלין, פריץ ברנשטיין, הרב וולף גולד, מאיר גרובובסקי, יצחק גרינבוים, ד"ר אברהם גרובובסקי, אליהו דובקין, מאיר וילנר-קובנר, זרח ורהפטיג, הרצל ורדי, רחל כהן, הרב קלמן כהנא, סעדיה כובאשי, הרב יצחק מאיר לוין, מאיר דוד לוינשטיין, צבי לוריא, גולדה מאירסון, נחום ניר, צבי סגל, הרב יהודה ליב הכהן פישמן, דוד צבי פנקס, אהרן ציזלינג, משה קולודני, אליעזר קפלן, אברהם קצנלסון, פליכס רוזנבליט, דוד רמז, ברל רפטור, מרדכי שטנר, בן-ציון שטרנברג, בכור שיטרית, משה שפירא, משה שרתוק.

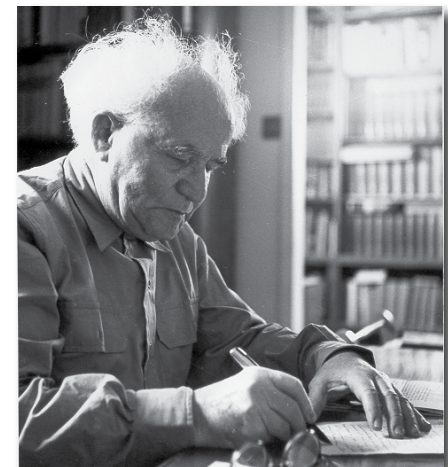
<http://www.knesset.gov.il/docs/images/signatures.jpg>

ראשון החותמים על הכרזת העצמאות היה דוד בן-גוריון. את היחידה הבאה נקדיש ללימוד עליו. דוד בן-גוריון הוא דוגמא למנהיג שפעל מתוך מחויבות מגיל צעיר ולא חשש לקחת על עצמו אחריות.

ביחידת הלימוד שלפניכם ננסה להכיר את סיפור חייו של בן-גוריון תוך התייחסות לערכים משמעותיים (שחלקם עלו במגילת העצמאות). מה ניתן ללמוד מדוד בן-גוריון על אחריות ומחויבות?

משפחת בן גוריון עם הסבא אביגדור גרין

דוד בן גוריון ליד שולחן הכתיבה

- לפניכם שיר שנכתב על דוד בן-גוריון, מצאו פריטי מידע על קורות חייו של בן-גוריון ובדקו אלו נקודות ציון חשובות מופיעות בשיר? הסבירו אילו קוים בדמותו של בן-גוריון מדגיש השיר מעבר לקורות חייו?

בן-גוריון

מילים: יורם טהרלב, לחן: יאיר רוזנבלום

זה היה בשנת תרס"ז,
שום דבר עוד לא היה פה.
בן גוריון הגיע אז,
בספינה קטנה ליפו.

הוא היה פועל צעיר,
אך הרגיש כמו ותיק כבר,
את צורו לקח אל גב,
והלך לפתח תקווה.

בקדחת הוא חלה,
ואכל בצל וזית,
אך ידע שהמולדת
זה עוד עץ וזה עוד בית.

בן גוריון, בן גוריון
הן הדרך עוד נמשכת, ויגיע אל סופה
רק מי שלא יפסיק ללכת.

- מהם האתגרים על פי השיר?

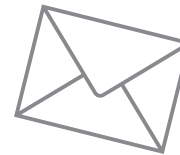

"אני חבד כשמונה שנים ביום... רוב העבודה אינן קלה, כמו העבודה במעבד לחם בורג.
אחרי אדמה בורג... אדריש סבאגא והמכר מרבה. איש לא עבד מעד - אכזה הוא הרב
של הפולנים - אדמו ביום קיץ אדריש אדריש במעבד... הדיש זרמה, היד מגמאג יבאג וחבאג.
אז פאיברג כאילו מגפריקס....

יבאג אפישאר בארץ רק שני טיפוסים של פולנים. או פולני רבן כביר, או פולני יבאג.
כאמר ציורים חזקים, שהולגא לעבדה קשה".

יבאג משעבד - קדחת אדריש. אשולגם - העבדה, הקדחת והרבה - היו חדשים
אי ומאלי עניין, כי פרי אכר באגא אארץ-ישראל. הקדחת היגה מבקרה אלג בדיוקנא
פולם בשבאליים... גם הרבה היה אורח גבא. הוא היה מגארה אצלי שבאגא אחדים,
אפליים גם חודשים רבאפים"

(מתוך מכתביו של בן-גוריון ומיומנו בראשית עלייתו ארצה ב-7-1906).

- אלו יעדים הציב בן-גוריון לעצמו עם עלייתו ארצה?

.....אך ידע שהמולדת
זה עוד עץ וזה עוד בית.

בן גוריון, בן גוריון
הן הדרך עוד נמשכת,
ויגיע אל סופה
רק מי שלא יפסיק ללכת.

כא פבונים באמנה אל המולדת ואוסרים נפלים על גאולת העם יש להם חלק ונחלה בכל קנייני העם. כמובן-כמובן הם מעלים בכל הערכים הנצחיים
של אומה. ואם יש הבדל בגישה, הרי זאת שמחנה אחד סבור שהם ישראל נוצר בשביל נכסי היהדות, ומחנה שני מאמין שנכסי היהדות נוצרו
על ידי עם ישראל ובשבילו. אולם אלו ואלו שוגגים וכל יושג העם היהודי, על אף הניגוד העיוני שיש ביניהם, וזוהי אמצא דרך להבנה דדוג
ואמיצוי פאמל המשלטת שבין שני המחנות

מתוך: דברים שאמר דוד בן גוריון בישיבת הוועד הפועל הציוני בירושלים, 25.3.1934 ; פרסוקול הישיבה, ירושלים 1935).

- אילו שני מחנות מתוארים בדברי בן גוריון? האם הם קיימים זה לצד זה גם בימינו? איזה קשר הוא שואף לקיים בין שני המחנות? מה דעתכם?
- "הדרך עוד נמשכת"... על איזו דרך מדובר? האם, עם הקמת המדינה הגענו אל סופה של הדרך?

אלו ישראל גיבנה אך ורק בידי עם חלוץ, עשיר בחומר וברוח, אשר יבוא אליה מבחוץ בעזרת צוהר היסטורי חיוני ויצור אצטמו מולדת, כשהוא מצוייד
במכלי המדע והטכניקה המודרניים ומובן בכל מחיר להפוך את השממה והחריבה ארצה פורח עמוס עשיר גרבה ורב אוכלוסין, כאשר עליו
המפלגים האנגלים בצפון אמריקה והמפלגים הפולנדים בדורא אפריקה - וכאשר החלו היהודים לעלות בארץ ישראל עופה.

(פרשת דרכי'דוד בן גוריון ; 5191.11.72)

- מה הופך מקום מסוים למולדת, על פי דברי בן-גוריון? האם המשימה כבר הושלמה? הביאו דוגמאות להוכחת עמדתכם.

הוא הלך לסג'רה
ולמושבה כנרת.
בידו אחז רובה
וקרא לצאת למרד.

באנגלים לחם בעוז
ותמיד קרא, בוטח:
"עלייה והתיישבות,
עם שני אלה ננצח".

וספינות פרצו לחוף,
יד סתרים אותן השיטה,
יישובים עלו בן לילה
דן ודפנה וְחִנִּיתָה.

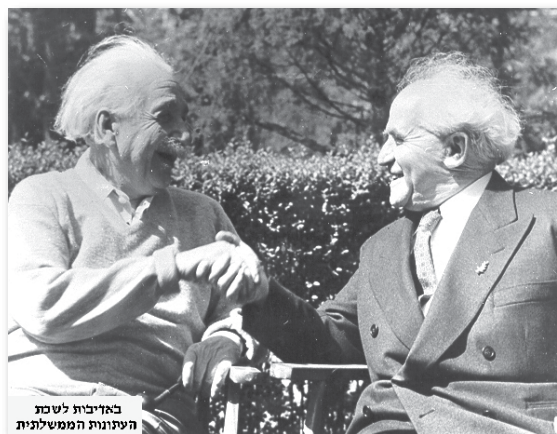
" חינוך עברי אינו כרוך באימוץ השפה בארץ. חינוך עברי פירושו גם היכרות אפלטונית עם יצירות המופת היהודיות העדויות של כל הדורות. ראש וראשון הוא, כמובן, הגנ"ר. גאון הכותב של גאון הציירה היהודית ומקור האמונה והאגדה המוסר של עם ישראל. הגנ"ר הוא אשר היה מקור העלמה היוצרת אכזביותם של דורות היהודים שבאו אחריו, מסמך הצלחה פיקר של העם היהודי, בן אלוהים בכל נדביתם. מה שכונה בפי מילרד "מאורג מלאכה". הגנ"ר הוא הספר המוכר ומאריך הימים ביהודי העולם. הגנ"ר עזרנו יצירת העדויות והנחלה ביהודי העם היהודי מבחינה אלאומית, היסטורית, דתית ותרבותית, וכן מבחינה המוסר בכלל עולמי. הגנ"ר יוצא כל יהודי, דגל ככאשר בעיקר, אג מקורו, לורשו הפיסטוריים והמסוריים

בן גוריון, בן גוריון
הן הדרך עוד נמשכת,
ויגיע אל סופה
רק מי שלא יפסיק ללכת.

מהי המחויבות התרבותית שלנו כעם?
מדוע בן-גוריון מעמיד את לימוד התנ"ך כמרכזי לעניין זה?
האם דבריו כאן באים לידי ביטוי במגילת העצמאות?

במפגש עם ילדי עולים

בשיחה עם אלברט איינשטיין

בשיחה עם לוחמי צה"ל

באוקטובר 1957 מזרק אל המליאה רימון יד. שר הדתות משה חיים שפירא נפצע קשה. ראש הממשלה דוד בן-גוריון, שרת החוץ גולדה מאיר ושר התחבורה משה כרמל נפצעו קל. בעקבות אירוע זה נתקבלה החלטה להקים את משמר הכנסת וכן להקצות תקציב לקביעת מחיצת ביטחון מזכוכית לאולם המליאה.

בי"ה יום ג' ט' בגשרי תרע"ב יום הכפורים ג'ש"ט, 1959.9.23
אכבאד

היה מר דוד בן-גוריון ראש הממשלה לישראל.
השואה והברכה.

ביום זה תרע"ב יום הכפורים אשנה גש"ט הוא היום הנורא בו חלמנו
אדם לפני בוראו אמלט אומימא דין נולדא גם אני עיני לאבינו
שבשמים ושופרך אל נפשי לפניו אהאדאדא חטאי ומחללי אשר
חללתי בשנה זו. ואומר אני חטאי עיניי ופשעתי נגד אלהים
ואנשים והלחם וכן נגד כבוד השר וראש הממשלה מר דוד בן גוריון.
ואין יום המקום מכפר על עבירותי שביני אדם אחבירו נגד שיהיה
ממנו מחילה וירצה. וכזאת אני חלש ואני החטא והמחטא שטח
אפניו אל בקשתי כי יכאני גם אני בין שאר בני העם, כי ימחו
אי בין שאר בני ישראל כי אכל העם בשלל. גם אדוני ביום פדיון
אפני דיון האמת אשטח גפילתי לפניו ואגפאל במידת פרחמים ויהפוך
אל דיוני וישים חצמו אפרקליט לחמאד אמויל טוב ונאמן בעדי לחוננו
וארציאני מביא כלא. ישרם די פלךר אהי משכארג שלמה מאה פי
אלהי ישראל אשר אנו חוסים אהא כנפיו.

אאסיים בכרכר למר חגימה טובה החטא והמחטא
משל דאויק (כזרק הרימון)

ירושלים, י' בחשוון ג'ש"ט 25 באוקטובר 1959

אמשל דאויק - שלום רב.

קיבילי מכאבר, ואני מחוץ לך על אשר עשיתי, ואני מודיע לך שאין לי בלבי
כל טינה נגדך. אולם אהא כנראה לא מרגיש שחטא לא רק כלפי אנשים
מסוימים נאמדי נפל עליו עוד חברים אלא נגד שלום המדינה והכנסת ואין
בסמכאני אמוחל החטא הזה.

עליון אפרהד ואבדוק מה הביא אלך אידי כן, ואם באמת עקרת מלך
המניחים שהביא אלך אידי המעלה הנורא שעשיתי ואינך צריך אפקל על
חצמך המלאכה רק בחרטת שן דברים, אם כי אני מניח שהדברים יצאו
מלך. יש בודאני משפא לא טוב שהביא אלך אעלם מה שעשיתי, ואולי עליון
אעקור.

דוד בן-גוריון

לדוד בורק, 9.7.56

לשר המשפטים יעקב שמשון שפירא - שלום,

אגפאל אולי שאני פונה אליך. יודע אהא בוי ספק מקרה זריקת הפצצה
על ידי משל דאויק לשלוחן חברי הממשלה לפני 11 שנה. נדמה לי שכדאי אהא
חנינה אעליר זה - כי הוא כבר בא דיו על ענין. איני בטוח במי גרתי הדבר,
אבל בוי ספק שאהא האדריסה הנכונה

בכבאד רב,

דוד בן-גוריון

הוא היה אדם קשה,
איש הלהט והזעם.
בתקופת המעשה
ברעיו פגע לא פעם.

הוא היה אדם קשה
ולוחם חסר מנוח.
לא ידע כיצד למחול,
לא ידע כיצד לסלוח.

- מתי סלחנות היא תכונה חשובה למנהיג?
האם להט, זעם וחוסר מנוחה הם תכונות חיוביות או שליליות?
- האם בן-גוריון אכן סלח? האם היה צריך לסלוח, לדעתכם?
אלו תכונות של בן-גוריון עולות מן התכתובת שלפניכם?

הכינוי "הזקן" מקורו בשנות הארבעים של המאה ה-20. לפי עדותו של בן-גוריון, ככל שזכר, העניין החל כשילב במסעדה עם כמה ידידים. יודע
קמה משולחן סמוך ושאף בקול רם: "מי הזקן הזה?", וכך דבק בו הכינוי

(מיכאל בר-זוהר, בן-גוריון - האיש מאחורי האגדה, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, תשמ"ו - 6891, עמ' 002).

המציגה ומשמעיה של הפסטיבל היהודי היא עדיפה פאזלר על הכמה, ולמען בטחון, קיומו, מעמדו של העם היהודי בעולם ושמירה מורשת
נביאי ישראל על אחרים פיוסם, חייבם ישראל לשפר באי פרוץ איכותה פמוסריה, הגרמניה, פטכניג, הפחברגיה

(מתוך: מדינת ישראל המחודשת, עמ' 398)

• על פי הנאמר כאן, מה הקשר בין ביטחון לבין תרבות ומוסר? איפה מזכיר זאת בן-גוריון במגילת העצמאות?

"הדברים שראיתי, אינם חדשים ואף על פי כן אסכם אלה במשפטים קצרים אחדים:

* ראיתי שיש ילד מדי מדבר ופחל מדי הגייסבלר ופיגלח.

* ילד מדי ריכז בלרים ופחל מדי בקצולר ובלבולר.

* ילד מדי מגלחם ומלרים ופחל מדי פרין עבדפ, ילדמה חלוציג וחרדפ אלקיד"

(מתוך דבריו לקראת הבחירות לכנסת החמישית).

• אילו היה בן-גוריון קורא עיתון היום בישראל, מה משלושת סעיפי הרשימה היה מופיע גם היום?

ורבים הותיר אחריו
בצעדה המפרכת.
אך תמיד בשביל הצר,
לא איבד את קו הרכס.

ארבעים שנה חלפו,
מבואו לפלשתינה
ארבעים שנה חלפו
בלוריתו כולה הלבנה.

אך כשקמה המדינה,
כמו תינוקת מהססת,
הוא ראשון נתן לה יד
ולימד אותה ללכת.

היא גדלה כבר בלעדיו,
אך כל פעם כשקשה לה,
מחפשת היא אותו,
כמו השורש את הסלע.

ירושלים היא אם בישראל מזה שלושים שנה, ובתוכה ובחורבנה, בגדולה ובהשפלה, יקרה לעמנו, כאשר לא יקר לעינו שום מקום אחר בארץ. בה נשבעו כל הדורות מאז שביינו בהם. וירושלים עליהם נבנה מחדש על ידינו - וזה יישובה הוא יפדי. אבל ירושלים היא גם עיר העמים. ואין זה חיסרון אלא יגרון. ירושלים לא גפיה אף פעם כגל-אביה, עיר אירופאים בלבד. כאן יש לא רק קודשי ישראל - אלא גם קודשי עמים אחרים, אגיד נהל אירושלים בני עמים ודגל שונים. זהו אחד הסבכים הקשים במלחמתנו - אלא נחלם ממנו, כי כנפולון הוא. - יש לנו מלכה מיוחדת בירושלים ...

(בן גוריון בפגישה עם בני נוער, מתוך: זכרונות ו', הוצאת עם עובד, 1987)

- מה היתרון של ירושלים על פני תל אביב, לדעת בן-גוריון? האם גם היום היתרון קיים?
- לסיכום, אלו אירועים וערכים מחיי בן-גוריון באים לידי ביטוי במגילת העצמאות?
- איזו פסקה במגילת העצמאות אפשר לממש גם היום במעשים? הציעו 3-4 משימות שניתן לבצע (בבית, בכיתה או בבית הספר) בדרך למימוש חזונו של בן גוריון?

לצד אשתו פולה

בשיחה עם הסופר ש"י עגנון

לצד נשיא ארה"ב ד. אייזנהאואר